



Niðurstöður eftirlits með flutningi úrgangs á milli landa 2022

1. Inngangur

Í þriggja ára eftirlitsáætlun um flutning úrgangs milli landa 2021-2023 kemur fram að Umhverfisstofnun muni árlega taka saman skýrslu um framkvæmd eftirlitsins og niðurstöður þess. Í eftirlitsáætluninni koma fram skyldur stofnunarinnar varðandi eftirlit með flutningi úrgangs milli landa og eru þær eftirfarandi:

- Óheimilt er að flytja tiltekna tegundir úrgangs milli tiltekinna landa
- Tilkynna skal inn- og útflutning hættulegra efna og úrgangs sem fer til förgunar
- Útflutningi á úrgangi þarf að fylgja sérstakt fylgiskjal
- Innflutningi á úrgangi þarf að fylgja sérstakt fylgiskjal
- Óheimilt er að flytja úrgang sem vöru á milli landa

Í árlegri framkvæmdaáætlun eru síðan settar fram áherslur fyrir eftirlit sem byggja á ofangreindum þáttum, sem og yfirliti frá tollgæslunni yfir flutning úrgangs á árunum 2012-2016, sem notaðar voru til að leggja grunn að eftirliti með flutningi úrgangs milli landa. Önnur atriði við forgangsröðun eftirlitsins byggja á eftirlitsniðurstöðum fyrri ára, sem og eftirlitsniðurstöðum og eftirlitsáherslum á Evrópuvettvangi. Áherslur í eftirliti geta því verið breytilegar og er framkvæmdaáætlun eftirlitsins vinnuskjal stofnunarinnar, sem er ekki ætluð til opinberrar birtingar.

2. Niðurstöður eftirlits

Framkvæmd og skipulag eftirlitsins var sett fram í framkvæmdaáætlun fyrir eftirlitstímabilið 2022. Eftirlit var framkvæmt hjá 20 úrgangsméðhöndlunaraðilum (tafla 1).

Eftirfarandi eru niðurstöður eftirlits Umhverfisstofnunar með flutningi úrgangs milli landa árið 2022.

Tafla 1: Listi yfir eftirlitsþega ársins 2022.

Alcoa Fjarðaál sf
Austurhlíð ehf
Endurvinnslan hf
Ferro Zink hf
Fura ehf.
Gagnaeyðing efh
G.S Lausnir efh
Hringrás ehf
Íslenska gámafélagið ehf
Járn og Blikk ehf
Málmaendurvinnslan ehf
Málmar ehf
Ó K gámaþjónusta - sorphirða ehf (Flokka)
PSP ehf
SORPA bs
Switch ehf
Sæplast ehf
TDK Foil Iceland ehf
Terra Efnaeyðing hf
Terra Umhverfisþjónusta hf

2.1. Óheimilt er að flytja tilteknar tegundir úrgangs milli tiltekinna landa

Samkvæmt 2. kafla reglugerðar Evrópuþingsins og ráðsins (EB) nr. 1013/2006 um tilflutning úrgangs sem er innleidd með reglugerð nr. 822/2010 um flutning úrgangs á milli landa er óheimilt að flytja hættulegan úrgang og úrgang til förgunar til landa sem ekki hafa samþykkt ákvörðun OECD (C(2001)107/FINAL) um flutning úrgangs milli landa. Enn fremur er í gildi reglugerð (EB) nr. 1418/2007 að því er varðar verklagsreglur sem ber að fylgja við útflutning á úrgangi til tiltekinna landa. Reglugerð (EB) nr. 1418/2007 var innleidd með breytingarreglugerð nr. 379/2014 á reglugerð nr. 822/2010 um flutning úrgangs á milli landa.

Eftirlitið byggði á gögnum frá tollgæslunni þar sem farið var yfir allar sendingar úrgangs á síðastliðnu ári, sem sendar voru til landa utan OECD ákvörðunarinnar. Upplýsingar um sendingarnar voru rýndar með það að markmiði að ákvarða hvort um hættulegan úrgang eða úrgang til förgunar væri að ræða, miðað við upplýsingar í tollskýrslu, sem og kröfur einstakra landa, sem birtar eru í viðauka reglugerðar (EB) nr. 1418/2007. Um leið er haft eftirlit með því að tilskilin fylgiskjöl hafi fylgt sendingunum.

Alls voru 4 sendingar úrgangs sendar út til landa sem ekki hafa samþykkt ákvörðun OECD á eftirlitstímabilinu. Miðað við tollskrárnúmer úrgangsins og sendingaraðila, var úrgangurinn endurvinnsluefni, en ekki hættulegur úrgangur eða úrgangur til förgunar. Jafnframt uppfyllti útflutningurinn kröfur innflutningslands skv. reglugerð (EB) nr. 1418/2007 og því var flutningurinn í samræmi við reglur.

Engin frávik komu því fram í eftirliti með þessum hluta árið 2022.

Á síðastliðnum þremur árum hefur enginn útflutningur á hættulegum úrgangi eða úrgangi til förgunar til landa utan OECD uppgötvast í eftirlitinu. Á bilinu 2 - 10 sendingar endurvinnsluefna hafa árlega verið til landa utan OECD, en flutningur endurvinnsluefna til þessara landa er heimill. Engin frávik komu fram í eftirliti með þessum hluta á sl. þremur árum.

2.2. Skylt er að tilkynna inn- og útflutning hættulegs úrgangs og úrgangs sem fer til förgunar

Umhverfisstofnun sér um afgreiðslu tilkynninga vegna inn- og útflutnings hættulegs úrgangs og úrgangs til förgunar í samræmi við reglugerð (EB) nr. 1013/2006. Tilkynningar um flutning úrgangs ná yfirleitt yfir eins árs tímabil og algengt er að fjöldi sendinga undir sama tilkynningarnúmeri sé á bilinu 1 – 200.

Á eftirlitstímabilinu hafði stofnunin eftirlit með tveimur rekstraraðilum þar sem framkvæmt var skjalaeftirlit og skoðun á frágangi og þökkun úrgangsins.

Alls voru skoðaðir 6 gámar á tímabilinu og athugað var sérstaklega hvort úrgangurinn væri í samræmi við flokkun samkvæmt samþykktri tilkynningu. Engin frávik komu fram í eftirliti með þessum hluta árið 2022, en gerð var athugasemd varðandi útfyllingu á flutningsskjali (Annex IB).

Á undanförunum þremur árum hafa engin frávik komið fram við eftirlit við gámaskoðun á hættulegum úrgangi. Umhverfisstofnun hefur þó komið með ábendingar um regluleg skil á Annex IB, útfyllingu skjala og tollskrárnúmer.

2.3. Útflutningi á úrgangi til endurnýtingar þarf að fylgja sérstakt fylgiskjal

Samkvæmt reglugerð (EB) nr. 1013/2006, á útfyllt Annex VII skjal að fylgja með öllum sendingum úrgangs yfir 20 kg sem fluttur er til endurnýtingar. Einnig skal Annex VII fylgja sendingum af hættulegum úrgangi sem er sérstaklega ætlaður til greiningar á rannsóknarstofu, en þá miðast þyngd sendingar við 25 kg að hámarki.

Tafla 2: Tollskrárnúmer, fjöldi sendinga og magn af úrgangi sem fluttur var úr landi til endurnýtingar og haft var eftirlit með á árinu 2022.

Tollskrárnúmer	Gerð úrgangs	Fjöldi sendinga	Kg
3915	Plastúrgangur	5	146.008
4707.9000	Endurheimtur pappír eða pappi	7	392.878
7204	Járnúrgangur	19	499.976
7404	Koparúrgangur	6	16.314
7602	Álúrgangur	18	2.118.846
7802	Blýúrgangur	1	1.050
7902	Sinkúrgangur	3	24.269
8902	Skip	1	1.683.000
8517.1800	Farsímar	7	570
Samtals:		67	4.882.911

Umhverfisstofnun hafði eftirlit með öllum útflutningi úrgangs yfir þriggja mánaða tímabil. Alls var óskað eftir nánari upplýsingum frá útflytjendum 67 sendinga undir hinum ýmsu úrgangsflokkum (tafla 2). Í einu tilfelli vantaði Annex VII fylgiskjal með sendingunum vegna flutnings úrgangs til endurnýtingar. Að öðru leiti komu ekki í ljós frávik við skjaleftirlit og skjöl reyndust almennt rétt út fyllt, en í einstaka tilfelli var gerð athugasemd við tollskrárnúmer.

Við hefðbundið eftirlit samkvæmt eftirlitsáætlun, hefur tilfellum þar sem Annex VII fylgiskjal vantaði með flutningi endurvinnslufna milli landa fækkað jafnt og þétt. Árið 2019 voru frávikin 8 og engin frávik voru árin 2020-2021. Árið 2022 kom síðan fram eitt frávik.

Ef frávik koma upp er áréttað við útflytjanda að ólöglegt sé að senda út úrgang án sérstaks fylgiskjals (Annex VII) og í kjölfarið er þeim leiðbeint um útfyllingu þess ef um fyrsta frávik er að ræða.

2.4. Innflutningi á úrgangi til endurnýtingar þarf að fylgja sérstakt fylgiskjal

Samkvæmt reglugerð nr. 1013/2006, á Annex VII fylgiskjal að fylgja með öllum sendingum úrgangs yfir 20 kg sem fluttur er til landsins til endurnýtingar.

Skatturinn hefur eftirlit með framkvæmd tollamála á landsvísu og tollgæslan sér um eftirlit með inn- og útflutningi vara samkvæmt tollalögum nr. 88/2005. Umhverfisstofnun hefur samráð við tollgæsluna, sem hefur eftirlit með þeim sendingum sem endurspeglar þau tollskrárnúmer sem líklegt þykir að innihaldi aðallega úrgang.

Árið 2022 var ein sending af úrgangi stöðvuð við landamæraeftirlit hjá tollgæslunni. Um var að ræða innflutning á koldíoxíði frá Sviss til niðurdælingar hérlendis í tilraunaskyni.

Umhverfisstofnun heimilaði innflutninginn á grunni undanþágu á gildissviði reglugerðar (EB) nr. 1013/2006, og laga um hollustuhætti og mengunarvarnir nr 7/1998, sem undanskilur verkefni í rannsóknar-, þróunar- eða prófunarskyni sem snúa að varanlegri geymslu á koldíoxíði. Aftur á móti þurfti verkefnið að fá útflutningsheimild frá svissneskum yfirvöldum, þar sem Sviss hefur ekki innleitt umrædda undanþáguheimild.

2.5. Óheimilt er að flytja úrgang sem vöru á milli landa

Umhverfisstofnun hafði eftirlit með öllum útflutningi á plastvörum á síðastliðnu ári. Stuðst var við gögn frá tollgæslunni. Óskað var eftir nánari upplýsingum um tvær sendingar af plasti frá jafnmörgum útflytjendum. Auk þess var óskað eftir upplýsingum frá einum sendanda af notuðum raftækjum. Í öllum tilfellum voru lögð fram fullnægjandi yfirlýsingar og gögn sem staðfestu að um var að ræða vöru en ekki úrgang. Því var ekki um að ræða nein frávik með þessum hluta eftirlitsins.

3. Ólöglegir flutningar á úrgangi milli landa

Tilvik sem flokkuð eru sem ólöglegir flutningar samkvæmt reglugerð (EB) nr. 1013/2006, til eða frá landinu eru afar sjaldgæf og oftast er hægt að leysa málin án þess að til málareksturs komi. Árið 2022 var ein sending stöðvuð af íslensku tollgæslunni vegna ófullnægjandi upplýsinga með innflutningi af koldíoxíði, sjá lið 2.4. Niðurstaða málsins var að innflutningurinn væri ekki ólöglegur, en félli undir undanþáguheimild um niðurdælingu koldíoxíðs.

Eitt tilvik var um ólöglegan flutning á hættulegum úrgangi á árinu 2022. Um var að ræða tilkynningarskyldan úrgang sem hafði fullgilt samþykki. Hinsvegar reyndist heildarmagn úrgangsins sem sendur var til endurvinnslu, óverulega yfir samþykktum heimildum. Að beiðni yfirvalda í viðtökulandi staðfesti sendandi að ekki yrði um fleiri sendingar að ræða á viðkomandi tilkynningu og þar með var málið látið niður falla.

Auk ofangreindra tilvika, hafa síðan árið 2020 komið upp þrjú tilvik þar sem mögulega var um ólöglegan flutning að ræða. Eitt tilvik var frá árinu 2020, sem varðar flutning skipa til endurvinnslu. Það mál er enn í rannsókn hjá íslenskum stjórnvöldum. Tvö tilvik eru síðan frá árinu 2021. Það fyrra varðar fullgild tilkynning um flutnings á hættulegum úrgangi til endurvinnslustöðvar í Bretlandi, sem síðan hætti starfsemi á vinnslu umrædds úrgangs. Málið leystist þannig að íslenski tilkynnandinn tók úrganginn til baka til sín og kom úrganginum í annan endurvinnslufarveg. Síðara tilvikið varðaði flutning á endurvinnsluefnum til rannsóknar

í Svíþjóð. Í því tilviki heimiluðu yfirvöld flutninginn eftir að ábyrgðaraðili sendingarinnar útvegaði tilskilin fylgiskjöl.

4. Ályktanir

Samkvæmt niðurstöðunum sem raktar voru hér að framan var haft eftirlit með alls 67 sendingum af úrgangi sem fluttar voru yfir landamæri á eftirlitsárinu. Eitt frávik kom í ljós í reglubundnu eftirliti ársins 2022, þar sem Annex VII fylgiskjal vantaði með sendingu.

Við reglubundið eftirlit á undanförunum þremur árum hafa ekki komið fram alvarleg frávik við flutninga á úrgangi til eða frá landinu.

Á síðasta ári var Umhverfisstofnun enn fremur tilkynnt af eftirlitsaðila í viðtökulandi um eitt frávik þar sem útflutjandi flutti út meira magn af úrgangi en heimilt var í útgefinni tilkynningu um flutning hættulegs úrgangs.

Frá árinu 2020 hefur Umhverfisstofnun hafa komið fram samtals fjögur atvik þar sem mögulega var um ólöglegan flutning að ræða. Í öllum tilvikum voru það eftirlitsaðilar í viðtökulöndum sem létu stofnunina vita um frávikin. Frávikin voru leyst með fullnægjandi hætti, en eitt tilvik er enn í rannsókn hjá íslenskum stjórnvöldum.

Frávikum hefur fækkað verulega í reglubundnu eftirliti þar sem vantar þar til gert fylgiskjal (Annex VII) með útflutningi úrgangs. Þetta bendir til þess að eftirlitið hafi almennt skilað sér í aukinni þekkingu úrgangsmeðhöndlunaraðila með skyldum sem tengjast útflutningi endurvinnslufna. Á komandi árum er því tilefni til að leggja meiri áherslu á samstarf við aðila eins og toll og flutningsaðila sem koma að inn- og útflutningi úrgangs þannig að þekking á kröfum sem gilda um þessa flutninga nýtist sem best til að tryggja vernd umhverfis og heilbrigði manna.

Heimildir

Ákvörðun OECD (C(2001)107/FINAL). <https://actionguide.info/m/pubs/531/>

Lög um hollustuhætti og mengunarvarnir nr 7/1998.

List of OECD Member countries - Ratification of the Convention on the OECD.

<https://www.oecd.org/about/document/list-oecd-member-countries.htm>

Reglugerð (EB) nr. 1013/2006 um tilflutning úrgangs sem er innleidd með reglugerð 822/2010 um flutning úrgangs á milli landa.

Reglugerð (EB) nr. 1418/2007 að því er varðar verklagsreglur sem ber að fylgja við útflutning á úrgangi til tiltekinna landa.

Tollalög nr 88/2005.